

תורה אור

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

פרשת ויצא

ד"ה "וללבן שתי בנות"

תורה אור נח, דף כב עמודה ב

תוכן עניינים

רחל ולאה: עלמא דאתגליא ועלמא

3 דאתכסיא, מחשבה ודיבור.....

7 יעקב: המשכת אור אין סוף במלכות..

17 שש הספירות: שורש ששת השבטים..

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

"וללבן שתי בנות". הנה לאה ורחל הם אותיות המחשבה ואותיות הדבור, שהם עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא. וזהו ענין "בארצות החיים" (תהילים קטז, ט), שתי ארצות. שבזמן שבית המקדש היה קיים, היו שתי הבחינות מאירים בארץ ישראל. העיקר היה בחינת רחל שנקראת 'עקרת הבית',

בחינת רחל ובחינת לאה. יש עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא, עולם המחשבה ועולם הדיבור. וזהו ענין **"בארצות החיים" (תהילים קטז, ט).** אנחנו מדברים על השכינה - שהיא הארץ, שהיא ההתחלה והסוף של המציאות של העולם. וגם בדרגה העליונה שלה, אנחנו מדברים על **"ארצות החיים", שתי ארצות.** כלומר יש ארץ החיים שהיא לאה ויש ארץ החיים שהיא רחל, יש בחינת המחשבה ויש בחינת עולם הדיבור. שבזמן שבית המקדש היה קיים, היו שתי הבחינות מאירים בארץ ישראל. ארץ ישראל היא כל כולה ארצות החיים, בשלמות העניין, אבל העיקר היה בחינת רחל שנקראת עקרת הבית עקרת הבית היא עיקרו של הבית, כך מפרשים את המושג הזה של **"עקרת הבית".** זה כמובן תלוי איזה מין בית עושה עקרת הבית הזו. חז"ל אמרו כך וגם המציאות מראה זאת מפעם לפעם, בסופו של דבר כל אדם רץ לבדו, וזה לא משנה אם הוא נמצא ביחידה משפחתית או יחידה אחרת. לעומת זאת בית, במהותו ועיקרו הוא קבוצה, ובית בנוי על עקרת הבית, והיא כמו שהוא אמר **"עיקרו של הבית".** הוא אומר כאן שרחל היא עיקרו של הבית גם במובן שהיא עיקרו של בית יעקב. או כמו שחז"ל מעירים, אפילו שבט יהודה בבית לחם, כשהם מברכים את רות הם אומרים: **"ישימך ה' כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית**

במאמר הזה אנחנו עוסקים ביעקב, רחל ולאה. אני רוצה להוסיף שבכל המעשים של סיפורי האבות אנחנו עוסקים בסיפור של מעלה, כך שהסיפורים של האבות מקבלים צורות ופנים חדשות. הסיפורים של האבות לא נשארים באותה בחינה שנמצאת בסיפורים בגן הילדים וצריך להביא את זה בחשבון.

רחל ולאה: עלמא דאתגליא ועלמא דאתכסיא, מחשבה ודיבור

"וללבן שתי בנות, שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל. ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה" (בראשית כט, טז-יז). הנה לאה ורחל הם אותיות המחשבה ואותיות הדבור. לאה ורחל הן שני עולמות; לאה היא הבחינה של המחשבה ורחל היא בחינת הדיבור. עוד חלוקה שלא מופיעה פה כפשוטה אבל נמצאת ברקע הדברים היא החלוקה שבה לאה היא בחינת בינה ורחל היא בחינת מלכות. לאה היא בחינת המחשבה ואותיות המחשבה ורחל היא אותיות הדיבור. **שהם, עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא.** כלומר המחשבה היא **"עלמא דאתכסיא"** והדיבור הוא **"עלמא דאתגליא"**, יש את העולם המכוסה והעולם הנסתר. אנחנו רואים את לאה ורחל בתור הבחינות של ההתגלות של השכינה, של בחינת **"נוקבא"** של כל המציאות כולה. אלא שהבחינה והמציאות הזו היא כפולה -

כי המחשבה מתלבשת בתוך הדבור והדבור היה מתגלה, ולפי שרחל שהוא בחינת הדבור הוא עלמא דאתגליא, לכך היה אז בארץ ישראל גילוי אלקותו יתברך, שהיו חכמים גדולים בעלי רוח הקודש ונביאים. וכמו שפרש רש"י לגבי יונה ויחזקאל "שאינ הנבואה שורה אלא בארץ ישראל". ובפרט בית המקדש והשראת השכינה בקודש הקודשים, ואורים ותומים ועבודת הקרבנות שהיה יורד אש מלמעלה. מה שאין כן אחר חורבן בית המקדש שגלו ישראל וגלתה עמהם השכינה, שהיא בחינת רחל שהיא בבחינת גלות בשבעים שנים, ואינה מאירה כלל מערך הגלוי שהיתה מאירה בזמן הבית, שהיה הדבור מתגלה. מה שאין כן עכשיו, כתיב: "כרחל לפני גוזזיה נאלמה" (ישעיהו נג, ז), והעבודה היא בדרך בירורים.

ומכל מקום, נשאר מאיר בארץ ישראל בחינת לאה, היא מדרגה גבוהה יותר מבחינת רחל. וכמשל המחשבה שהיא רוחניות ונעלית מן הדבור, שהיא אינה בגלות. כי רחל נקראת מ"ם פתוחה שיש ממנה פתח ומבוא ליניקת החיצונים בזמן הגלות. מה שאין כן מבחינת מ"ם סתומה ושם הוא שורש לאה,

בארץ ישראל". יש הסבר מדוע יונה בורח לחוץ לארץ, זה מפני שהוא רוצה לברוח מהנבואה. רש"י אומר אותו הדבר לגבי יחזקאל, הוא מעמיד את השאלה איך נביא התנבא בחוץ לארץ, ומשיב על זה שיחזקאל כבר היה נביא בארץ ישראל והוא רק המשיך את הנבואה שלו מחוצה לה. ובפרט בית המקדש והשראת השכינה בקודש הקודשים, ואורים ותומים ועבודת הקרבנות שהיה יורד אש מלמעלה. כל אלה הם הצדדים השונים של מה שהוא קורא לו "עלמא דאתגליא", העולם שבו הקדושה איננה נמצאת כמהות עמומה אלא הקדושה היא בהתגלות, באופן נגלה ונראה. ולכן כל מה שהוא מתאר פה הוא בבחינת הקדושה הנראית. הקדושה מתגלה בכל מיני אופנים; בנביא שמדבר כנביא, בבית המקדש, באורים ותומים (שהם הדיבור), בהשראת השכינה, הדבר האלוקי, האש היורדת מלמעלה ורואים אותה.

ישראל" (רות ד, יא). כלומר גם בני יהודה שהם צאצאי לאה, מדברים על רחל כקודמת ללאה. מפני שרחל היא עקרת הבית.

כי המחשבה מתלבשת בתוך הדבור והדבור היה מתגלה. העולם בזמן שבית המקדש היה קיים, העולם של ארץ החיים היה עלמא דאתגליא, העולם שבו דבר ה' הוא הדיבור המתגלה. ולפי שרחל שהוא בחינת הדבור הוא עלמא דאתגליא, לכך היה אז בארץ ישראל גילוי אלקותו יתברך, שהיו חכמים גדולים בעלי רוח הקודש ונביאים. הארץ היא לא רק ארץ החיים אלא היא ארץ שבה החיים נמצאים באתגליא, שהחיים נמצאים בבחינה שעולם הדיבור הוא נגלה ולכן הוא העולם שבו נמצאים הנביאים - אלה שמדברים את דבר ה' כשהוא מתגלה. וכמו שפרש רש"י לגבי יונה ויחזקאל רש"י מדבר על העניין הזה גם לגבי יונה וגם לגבי יחזקאל, והוא אומר "שאינ הנבואה שורה אלא

לגלות, הגלות של השכינה היא בבחינת רחל ולא בבחינת לאה. יש עקרת הבית שזו רחל ויש אם הבנים שמחה וזו לאה. יש צד מסוים שבו לאה היא תמיד בשמחה כי בלאה אין גלות. העניין הזה מופיע בכל מיני מקומות כשמדברים על הגלות וגלות השכינה. למשל בתיקון חצות, שהוא תיקון השכינה, יש לו שני חלקים; אחד נקרא תיקון רחל ואחד תיקון לאה. את תיקון רחל אומרים רק בימים שבהם אומרים תחנון - מפני שבתיקון רחל התמצית היא עניין הכאב של הגלות. בימים שבהם אין תחנון ישנו רק תיקון לאה, שבו יש שכינה ואין גלות. משום שבבחינה הרוחנית השכינה איננה בגלות. וכמשל המחשבה שהיא רוחניות ונעלית מן הדבור, הוא אומר שלאה היא למעלה מרחל כמו שהמחשבה היא למעלה מהדיבור. שהיא אינה בגלות, כי רחל נקראת מ"ם פתוחה יש מ"ם פתוחה ומ"ם סתומה והוא אומר שרחל נקראת מ"ם פתוחה. שיש ממנה פתח ומבוא ליניקת החיצונים בזמן הגלות. המ"ם הפתוחה מבחינת צורתה ותוכנה יש בה סדק ולשם יכולה להיכנס זוהמה, יניקת החיצוניים - ולכן יכולה להיות גלות. מה שאין כן מבחינת מ"ם סתומה שהיא כולה סגורה. ושם הוא שורש לאה. לאה היא מ"ם סתומה ללא כל סדק. בספרי הסוד כתוב שהאותיות הסופיות הן אותיות הבסיס, האותיות העליונות יותר הן האותיות הסופיות. האותיות שאינן סופיות הן בדרגה גבוהה פחות. אפילו בערכי הגימטריה האותיות בנויות כך שאחרי ת"ו שהוא ארבע מאות, מופיעה כ"ף סופית

מה שאין כן אחר חורבן בית המקדש, שגלו ישראל וגלתה עמהם השכינה. שהיא בחינת רחל שהשכינה בבחינת רחל, היא בגלות. שהיא בבחינת גלות בשבעים שרים. ואינה מאירה כלל מערך הגלוי שהיתה מאירה בזמן הבית, שהיה הדבור מתגלה. מה שאין כן עכשיו, כתיב "כרחל לפני גוזזיה נאלמה" (ישעיהו נג, ז). רחל בגלות היא נאלמה, היא שותקת. אם כן כל העניין הזה של גלות השכינה, היא בבחינת רחל, ולכן רחל מבכה על בניה. הגלות היא כל כולה בבחינת רחל שבשכינה, בבחינת הדיבור, ופירושו של דבר שהשכינה איננה מדברת יותר, כי היא "כרחל לפני גוזזיה נאלמה". הגילוי האלוקי מתעמעם וזוהי ההגדרה של גלות השכינה. עצם המהות של גלות השכינה היא שהאלוקי איננו מתגלה יותר, איננו מדבר יותר. הוא אפוף, הוא נסתר ועמום. והעבודה, היא בדרך בירורים. אם כן העבודה שיש לעשות היא לא בדרך של הגילוי אלא היא בדרך של הבירור. האדם נמצא במקום שהוא כל כולו בגלות, כלומר רחל נמצאת בגלות, ומה שהאדם יכול לעשות הוא להאבק לבירור הדברים. הכל מכוסה בכיסוי אחר כיסוי, עטוף בכמה וכמה עטיפות ותפקיד האדם הוא לברר את הדברים. הוא איננו שומע יותר את דבר ה', הדיבור איננו מדבר יותר. ומכל מקום, נשאר מאיר בארץ ישראל שהיא ארץ החיים בחינת לאה. גלות השכינה היא בבחינת רחל שהיא בבחינת הדיבור ועלמא דאיתגליא, ובחינת לאה - שם אין גלות, היא מדרגה גבוהה יותר מבחינת רחל. הדרגה הזאת לא יוצאת

לפי שהוא עלמא דאתכסיא והעלם, לכך אין הגילוי אלקות עכשיו בארץ ישראל מערך הגילוי שהיה בזמן שבית המקדש קיים. ומכל מקום הצדיקים הגדולים אשר בארץ, יכולים להשיג עכשיו בארץ ישראל השגות עליונות יותר מפילו ממה שהשיגו צדיקים כמותם בזמן הבית, וכמו האר"י ז"ל שהשיג השגות עצומות, מה שלא השיגו צדיקים גדולים בדורות הקדמונים. ולהבין מה שנאמר "כי שנואה לאה".

ישראל נשארה ארץ ישראל. והוא מעיר פה: ומכל מקום הצדיקים הגדולים אשר בארץ, יכולים להשיג עכשיו בארץ ישראל השגות עליונות יותר מפילו ממה שהשיגו צדיקים כמותם בזמן הבית. ארץ ישראל היא בגלות רק מבחינת ההתגלות, מבחינת עלמא דאתגליא. בבחינת התוכן הפנימי שלה, לארץ ישראל לא קרה שום דבר, השכינה איננה גולה בתוכה. גלות השכינה היא הגלות של החיצוניות, של כלי הביטוי, של אופני ההתבטאות. אבל היא איננה גלות של הפנים, של התוכן. ומשום כך הוא אומר שבארץ החיים בחינת לאה היא עדיין כמו שהייתה, בבחינה הזאת אין גלות. אותם צדיקים שאינם צריכים לקבל בבחינת עלמא דאתגליא ויכולים לקבל בבחינת עלמא דאתכסיא, בשבילם הארץ היא עדיין ארץ החיים ולהיפך, הסיבה שהם יכולים להשיג יותר היא מאחר שההשגה היא מבחינת מחשבה עליונה, כמו שהיא עדיין למעלה מההתלבשות בעולם הדיבור. הוא אמר קודם שבזמן שבית המקדש קיים רחל ולאה נמצאות יחד. זאת אומרת שהמחשבה פועלת בתוך הדיבור. יש צד מסוים שבו כשהמחשבה מתגלה בתוך הדיבור היא מתגלה, כלומר היא מגיעה לידי ביטוי. מה שאין כן כשהיא רק בגדר מחשבה ואיננה מתגלה בביטוי גלוי. אולם

שהיא חמש מאות וכך הלאה עד צד"י סופית ששווה לתשע מאות. כלומר האותיות הסופיות הן לפחות פי עשר מאשר המקבילות הלא סופיות שלהן. לגמרי כהערת אגב, בשפות שיש בהן אותיות תחיליות ואותיות סופיות, למשל בערבית, האות הסופית היא הצורה השלמה של האות והאות התחילית היא צורה מקוצרת. פעם אחת הדבר הזה מופיע לגבי המשיח: "למרבה המשרה ולשלום אין קץ" (ישעיהו טו, ו), שם מופיע למרבה עם מ"ם סתומה באמצע המילה. "לסרבה [למרבה] המשרה ולשלום אין קץ". זה חלק מאותו עניין של אותיות עליונות. וזה קשור לבעיה שהוא דיבר עליה בעלמא דאתגליא ועלמא דאתכסיא. המ"ם הפתוחה פתוחה, ולכן היא נגלית. המ"ם הסתומה היא סגורה, היא שומרת את עצמה אבל היא איננה מגיעה בגלל אותו צד עצמו. היא סגורה בתוך ההוויה שלה, אי אפשר ללכלך אותה והיא איננה מדברת.

בחינת לאה לפי שהוא עלמא דאתכסיא והעלם לכך, אין הגילוי אלקות עכשיו בארץ ישראל, מערך הגילוי שהיה בזמן שבית המקדש קיים. משום שבעלמא דאתגליא בבחינת רחל יש גלות, לכן אין גילוי כזה בארץ ישראל. אבל בבחינת לאה, שהוא עולם המחשבה, שם ארץ

וכמו האר"י ז"ל שהשיג השגות עצומות, מה שלא השיגו צדיקים גדולים בדורות הקדמונים. האר"י ז"ל שחי בארץ ישראל בזמן הגלות, השיג השגות שצדיקים כדוגמתו לא השיגו קודם לכן. מפני שההשגות שהוא השיג היו כולן בתוך עולם המחשבה, בבחינת לאה ולא בבחינת רחל.

כל זה היה בשביל להסביר את הכפילות, רחל ולאה הן כפל דמות, הן שתיהן בחינה של השכינה, של הדיבור האלוקי. אלא שאחד מהם הוא הדיבור באותיות של דיבור והשני הוא במחשבה. שתיהן בארצות החיים אבל כל אחת בדרך אחרת, אחת בדרגה המוחשית הנגלית ואחת בדרגת הנסתר.

וזמן הגלות יוצר את ההפרדה בין רחל ולאה, בזמן הגלות הן אינן יחד. רחל יורדת בגלות כי היא הגלות של הפנים המתגלות, הגלות היא הירידה של הצד הנראה ונגלה לעין ולא של הפנימיות. יותר קל שתהיה גלות בחיצוניות מאשר גלות בפנימיות. אפשר לקחת אדם ולהגלות אותו מארצו, אפשר להפוך אדם לעבד - לגבי נשמתו זה קשה יותר, לא שזה בלתי אפשרי, אבל זו גלות שלאחר גלות, זו גלות מסוג ומדרגה אחרת. הגלות הראשונה והבסיסית היא של החיצוניות, של הפנים הנראות והמתגלות. כל זה על רחל ולאה.

יעקב: המשכת אור אין סוף במלכות

ולהבין מה שנאמר "כי שנואה לאה" (בראשית כט, לא). אחרי כל הדברים הללו

כשמחשבה צריכה לבוא לביטוי על ידי דיבור יש גם הפחתה בעצם העניין בטהרתה של המחשבה. בכל דרגה של דיבור, כמה שהוא יהיה נקי וטהור ומתאים למחשבה, יש תמיד איבוד של איזו דקות ואיזו טהרה של המחשבה. מבחינה מסוימת יש התגלות שמופיעה דרך כלי ביטוי, שהם גשמיים, ישנו טשטוש בעצם העניין של המהות המופשטת. הוא אומר ששכינה בבחינת ההתגלות היא גולה ונעלמה, אז עולם המחשבה נמצא בכל הטהרה שלו אלא שהוא לא נגיש, אי אפשר לגעת בו. מי שיכול להתקשר בעולם המחשבה בלי צורך לעבור אל ערך הדיבור, יכול אז להגיע לדרגה גבוהה יותר ממה שהיה קודם. קודם המחשבה הייתה צריכה להגיע בצורה של דיבור ועכשיו היא מופיעה בשלמותה, בטהרתה. וודאי שאם אנשים היו יכולים להתקשר זה עם זה בכוח מחשבה למחשבה, אז זו הייתה התקשרות יותר דקה ועצמית. בדרך כלל כשמישהו שותק אני לא יודע מה הוא חושב, זה מתגלה לי רק מתי שהוא מדבר. אבל כשהוא מדבר, אפילו אם הוא מדבר אמת לאמיתה, המחשבה עוברת עיוות מסוים בגלל עצם הכלי של הדיבור. לכן הוא אומר שמי שיכול לעשות קומוניקציה ישירה, בשבילו הדיבור במידה מסוימת הוא מכשול, הוא מעוות את הטהרה של המחשבה, בזמן שהמחשבה בטהרתה היא בדרגה גבוהה יותר. אותו צדיק שיכול לדלג על השלב של הדיבור המתגלה, הוא יכול לשמוע את המחשבה בטהרתה.

הרי יעקב השיג ודאי בעלמא דאתכסיא. אך הענין, כי יעקב נקרא "ברית התיכון המברית מן הקצה אל הקצה" (שמות כו, כח), פירוש: שהוא הממשיך אור אין סוף ברוך הוא מן הקצה עליונה, היינו הקו הבוקע החלל מבחינת כתר, למטה. ולכן נאמר בו תוספת וי"ו: "ואלקי יעקב", ווכן "והנורא" – שמייחד ומחבר חסד וגבורה על ידי המשכת והארת האין, והיינו על ידי בחינת ביטול. וכל ההמשכות שלו הוא עד הקצה התחתונה, דהיינו בבחינת מלכות עלמא דאתגליא. וזהו "ויאהב גם את רחל מלאה" (בראשית כט, ל), שכל תשוקתו היה להיות גילוי אור אין סוף ברוך הוא למטה בעלמא דאתגליא, שעל ידי זה יוכלו הכל לקבל, מה שאין כן מבחינת עלמא דאתכסיא.

שהם מתאימים שיציגו אותם בתחרות מלכת היופי והם תמיד יזכו. יש דמויות ויש סוגים של יופי שלעולם יהיו פופולריים. יש אנשים, ואפשר לראות זאת גם מנקודת מבט אסתטית, שיש להם יופי שהוא דבר הרבה יותר דק ופנימי. פעמים רבות היופי הפנימי הוא יציב יותר ונמשך לאורך זמן, הוא יציב משום שמבחינות רבות היופי הפנימי קשור באופן הדוק יותר למהות האדם. אם להביא דוגמה: אנשים שעוסקים בזה מדברים על ההבדל בין יופי שהוא תלוי במבנה העצמות ליופי שתלוי במבנה השרירים, יש פרצופים שאפשר להיות בטוחים שתוך מספר שנים הם יפסיקו להיות יפים, ויש פרצופים שאין שום סיבה שיפסיקו להיות יפים בכל הזמנים. הבעיה של ה"אתגליא" וה"אתכסיא" נמצאת גם כאן בדרגה אחרת. אדם פשוט שנמצא במדרגה נמוכה בין מבחינת החוש האסתטי ובין מבחינות אחרות רודף בדרך כלל אחרי מה שקוראים לו יופי נגלה, הוא אדיש לגמרי לדברים בעלי יופי פנימי ודק. אדם כזה עיוור לצדדים שלמים של המציאות וער רק להיבטים הנגלים והחיצוניים. השאלה שהוא שואל כאן על

שבעצם הם דברים על מעלתה של לאה. רחל היא בבחינה של הפנים שמשתנות, שנחבלות, לאה היא המהות הקבועה, רחל היא הפנים של מטה, לאה היה בבחינה האחרת והקבועה. מן הצד הזה צריך להבין מה שכתוב "כי שנואה לאה" – מדוע אחרי כל זה יעקב אוהב את רחל יותר מאשר את לאה? מדוע לאה שנואה הרי יעקב השיג ודאי בעלמא דאתכסיא. מדוע יש קשר מיוחד שבגללו יעקב רוצה את רחל? יעקב כמעט ולא מתייחס ללאה, לאה היא בשבילו מעין תוספת, רחל היא מושא רצונותיו והשאלה היא מדוע. על מנת להעמיד את השאלה בהיקף רחב יותר אפשר לראות את העניין הזה גם בעולמות אחרים לגמרי. המצב שבו יש את הגלוי והנסתר קיים גם בגשמיות. יש בעולם בני אדם יפים, בתוך הקבוצה הזו יש אנשים שיש להם יופי חיצוני שאפשר לקרוא לו 'יופי דאתגליא', ויש אנשים עם יופי פנימי - 'יופי דאתכסיא'. הבחינות הללו של הגלוי והנסתר, החיצוני והפנימי קיימות שתיהן גם בתוך ההגדרות של העולם האסתטי שבו תמיד אפשר לראות את האתגליא ואת האתכסיא. יש למשל פרצופים שאפשר לדעת עליהם מראש

הקו שמחבר את המעלה ואת המטה, הוא מחבר את העולמות, הוא הבריח של כל העולמות. ולכן יעקב נקרא בחינת מידת אמת, מפני שאומרים שזוהי המידה היחידה שיש לה משמעות בכל העולמות. המידות האחרות הן במובן מסוים מידות יחסיות, הן נמדדות במקום מסוים, בצירוף מסוים, ביחס מסוים בין דברים. לעומת זאת, זוהי מידה שהולכת מלמעלה עד למטה, וכמוה אומרים שיעקב הוא המידה של מידת הרחמים, שהיא שוב מידה שמגיעה מהקצה אל הקצה. זה יעקב בבחינתו של מעלה ובבחינת הביטול ובבחינת כתר עליון. וכל ההמשכות שלו הוא עד הקצה התחתונה, דהיינו בבחינת מלכות עלמא דאתגליא. המהות של הבריח התיכון הוא בזה שהוא מגיע לשני הקצוות של המציאות וזהו "ויאהב (יעקב) גם את רחל מלאה" (בראשית כט, ל), שכל תשוקתו היה להיות גילוי אור אין סוף ברוך הוא למטה בעלמא דאתגליא, שעל ידי זה יוכלו הכל לקבל, מה שאין כן מבחינת עלמא דאתכסיא יעקב אוהב את רחל מפני שרחל היא הסמל של הקצה התחתון. המטרה של יעקב כמהות היא להעביר את הדברים מלמעלה-מעלה עד לנקודה של למטה-מטה. ולכן האהבה של יעקב לרחל. לאה היא מדרגה גבוהה, היא לא הקצה התחתון, היא עדיין עולם שהוא בבחינה של אתכסיא. אבל יעקב רוצה להגיע דווקא למטה, הוא רוצה להגיע דווקא לרחל. לאה היא בשביל אינטלקטואלים, רחל היא למטה, היא עלמא דאתגליא, היא העולם המדבר, העולם הזה, הנגלה. כל מה שיש לעולם

יעקב בתוך המערך שהוא תיאר, היא מדוע יעקב שבהחלט משיג בעלמא דאתכסיא, שיש לו זיקה ושייכות והבנה לעולם הנסתר, מדוע הוא מעוניין רק בבחינה של רחל, מדוע הוא מעמיד את העולם החיצוני כעולם המרכזי. והוא מסביר קצת:

אך הענין כי יעקב נקרא "בריח התיכון המברח מן הקצה אל הקצה" (שמות כו, כח). המידה של יעקב היא המרכז של הקו האמצעי, כמו הבריח התיכון במשכן, הוא לא בנוי מחלקים, הוא בריח שעובר בתוך הדברים, הוא עובר מן הקצה אל הקצה. בקבלה אומרים שהקו המרכזי עובר מן הכתר ועד המלכות, בזמן שהקווים האחרים הם קווים חלקיים, הם עוברים רק חלק מהמעבר הזה ואילו קו האמצע עובר מהקצה אל הקצה דרך כל הדברים כולם.

פירוש שהוא הממשיך אור אין סוף ברוך הוא מן הקצה עליונה, היינו הקו הבוקע החלל, מבחינת כתר למטה ולכן נאמר בו תוספת וי"ו - "ואלקי יעקב". יש כמה סידורים שהם מדוייקים על דרך הסוד ששם מדובר על אלוקי אברהם, אלוקי יצחק ואלוקי יעקב. הגדול, הגיבור והנורא - על זה הוא מדבר פה, הבחינה של ה"ו. וכן והנורא שמייחד ומחבר חסד וגבורה על ידי המשכת והארת האין, והיינו על ידי בחינת ביטול. בחינת יעקב מגיעה מין הקצה העליון ולכן הוא מוסיף על האבות, הוא מוסיף על אברהם ועל יצחק, הוא מוסיף על הגדול והגיבור. על שני הקצוות האלה הוא מוסיף את האלמנט שהוא מגיע עד הקצה העליון. יעקב הוא ה"ו,

ולכן כתיב "וישק יעקב לרחל" (בראשית כט, יא), על דרך שנקוד על "וישקהו", דהיינו שבחינת חוכמה בינה דעת, שהוא זיווג נשיקין ואתדבקות רוחא ברוחא, על דרך משל הנשיקין שבאין מפנימית האהבה, וגם בחינה זו המשיך ברחל. וזה שכתוב: "אעבודך שבע שנים ברחל בתך הקטנה", כי לבן הוא בחינת לובן העליון, מקור החסדים, שכולו רחמים פשוטים, דלית שמאלא בהאי עתיקא, רק שלמטה נשפל בלבן גשמי. ומכל מקום כתיב: "כלו הפך לבן טהור הוא" (ויקרא יג, יג), אפילו הנגע, ועל לבן כתיב: "וישכם לבן בבקר",

דהיינו שבחינת חוכמה, בינה, דעת, שהוא זיווג נשיקין ואתדבקות רוחא ברוחא, על דרך משל הנשיקין שבאין מפנימית האהבה, וגם בחינה זו המשיך ברחל. הוא אומר שיש זיווג גופני ויש זיווג נשיקין, העניין הזה מופיע גם בספרי הקבלה. זיווג נשיקין, גם בצורה החומרית שלו, הוא יותר מופשט, הוא בעצם ההעברה של אהבה בצורה יותר מופשטת. במאמרים אחרים, בעיקר במאמרים של שיר השירים, הוא אומר שמבחינת המעלה שלו, בבחינת המהות, העניין של נשיקין הוא יותר גבוה. וזה חלק מהפרדוקס בכל הספר הזה, הפרדוקס של המעלה והמטה. אחד ההיבטים של זה הוא הצירוף הרוחני של בחינת נשיקין - הוא מצד אחד בדרגה יותר גבוהה, מופשטת ורוחנית, יותר קדושה - אבל ילדים לא נולדים ממנה. יש חלק דווקא במהות של הזיווג החומרי יותר, שהוא כולל את הפרדוקס של המטה והמעלה, שהוא סוג ההולדה.

בהמשך המאמר הוא מדבר דווקא על העניין שרחל הייתה עקרה, רחל שהייתה צריכה להיות "אם הבנים" - דווקא היא עקרה. אז הוא אומר ש"וישק יעקב לרחל" הוא בחינה של המשכה שהיא לא רק המשכה בגשמיות, אלא היא העברה של צירוף הידבקות רוחא ברוחא, מפני

הזה הוא נגלה ונראה, וזוהי האהבה של יעקב לרחל.

יעקב אוהב את רחל מלאה מפני שרחל היא המטרה של המציאות שלו, רחל היא המלכות בדרגת הארץ. מה שאין כן מבחינת עלמא דאתכסיא, שאמנם גם היא בבחינת מלכות אבל היא לא בבחינה של מטה. אומרים גם שלא היא בחינת בינה, רחל היא בחינת מלכות ויעקב הוא בבחינת תפארת.

מהות יעקב היא לרדת מלמעלה אל בחינת המלכות. הקו הטבעי הוא יעקב ורחל. (אגב, בספרי קבלה מדברים על זה שבשורש הראשון במדרגה העליונה, יש מה שנקרא זיווג ישראל ולאה ויש זיווג יעקב ורחל).

כשיעקב נמצא במדרגה של מעלה הוא יחד עם המדרגה של לאה, מה שקוראים לו "ישראל סבא ותבונה" הצירוף האחר הוא בנקודת הירידה שלו, והוא בחינת יעקב ורחל. ולכן הוא אומר "יעקב את רחל", משום שרחל היא הבחינה שאליה הוא שופע, שאליה הוא מוריד את ההשפעה שלו, וכל התמצית של מהותו היא בקשר בין המעלה והמטה - ולאה היא לא ההגשמה של הדבר הזה.

ולכן כתיב "וישק יעקב לרחל" (בראשית כט, יא), על דרך שנקוד על "וישקהו",

קוראים לזה "טהירו עילאה" - הטהור העליון - ששם אין בכלל צד של שמאל, הוא כולו ימין.

אגב, המחבר של הספר הזה, שלמרות שהיה קשור ומפורסם בתוך העניין הזה של חב"ד שכולה אינטלקטואלית, הוא בעצמו היה אדם אקסטטי. זה אלמנט שלא כל כך ניכר בספרים אבל הוא בהחלט היה נוכח בחייו. סיפרו שפעם ראו אותו מתגלגל על הרצפה וחוזר על העניין הזה "הידעתם את לבן", ממש באותה משמעות שהוא מדבר עליה פה, שלבן הוא בבחינת ה"לובן העליון". ובכל אופן, כשלבן יורד למטה הוא בעצם משהו אחר.

ומכל מקום גם כשהלבן העליון הזה נעשה צבע, גם כאשר הוא יורד ונעשה לבן האיש שהוא לא במדרגה הראשונה, משהו בכל זאת נשאר ולכן כתיב "כלו הפך לבן טהור הוא" (ויקרא יג, יג), אפילו הנגע כשכולו לבן זהו סימן טהרה, אפילו כשהוא בנגע צרעת. הוא מתאר את העניין של הלבן בתור סימן של טהרה, הלבן הוא מה שאפשר לקרוא לזה הלבן המוחלט. אגב, זה קשור - ולא בקשר מקרי - לכהן הגדול שנכנס לקודש הקודשים לעבודת הפנים שלו ביום הכיפורים, הוא פושט את בגדי הזהב - שהם בגדים שיש בהם את כל הצבעים: תכלת, וארגמן ותולעת שני, וכשהוא נכנס אל הקודש פנימה - הוא לבוש רק בלבן. וזה חלק מהעניין הזה שמוחקים את כל הצבעים האחרים עד שזה מגיע אל השורש, וזוהי המדרגה של קודש הקודשים ושל לבן.

עכשיו הוא מדבר על הבחינה של חסד בלי מיצרים: ועל לבן כתיב "וישכם לבן בבקר"

שיעקב נותן לרחל לא רק השפעה חיצונית אלא הוא רוצה לתת השפעה בבחינת תוך שבתוך. וזה שכתוב "אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה" (בראשית כט, יח), הוא מדבר על זה שהבת הקטנה והגדולה זוהי הגדרה של מהות, לאה היא הבת הגדולה בכל המובנים ורחל היא הבת הקטנה, ויעקב מחפש דווקא את הבת הקטנה. כל ההוויה של יעקב היא להגיע מבחינת מעלה-מעלה אל בחינת מטה-מטה. פה הוא מחזיר את העניין למקומו ואומר כך: כי לבן - יש כמה אופנים של 'לבן', יש לבן בחוצו, לבן של מטה ויש לבן בשורש הראשון שלו - שהוא בחינת לובן העליון, מקור החסדים, שכולו רחמים פשוטים. לבן בשורש שלו הוא בבחינה של כתר עליון ולמעלה, הוא בחינה של לובן טהור לגמרי, דלית שמאלא בהאי עתיקא. לבן בבחינה זו אין לו שום שמאל, כל פעולה היא בבחינת ימין. זו בחינה שכולה חסד, מדרגה שאין בה ירידה כלל, אין בה גבורה. רק שלמטה נשפל בלבן גשמי, הדרגה הזו בשורש שלה היא לבן בשורש העליון. כשהוא יורד למטה הוא נעשה לבן (האיש), ולבן הוא לא משהו מיוחד כזה שזכאי לאהבה גדולה, למרות שהוא אבינו. בסופו של דבר כולנו הנכדים שלו ממש כמו שאנחנו נכדים של יצחק, וכבר אמרתי כמה פעמים שלפעמים הסבא הזה ניכר יותר מהסבא השני... אם מסתכלים על הנכדים, רואים איך שהשפעתו ניכרת. אז יש שורש של לבן שהוא השורש העליון והלבן הזה הוא הלבן בתמצית, זה שהוא מעבר לכל הצבעים והצורות, זה שנמצא בשורש הראשון. במקומות אחרים

לרמז שבכל יום מתגבר ונמשך אור החסד עליון. "וינשק לבניו ובנותיו" – שנמשך בכל פרצופי האצילות, זכרים ונקבות, ואחר כך: "ולבן שב למקומו" למעלה מעלה, "ויעקב הלך לדרכו" להמשיך בחינת לובן העליון הנ"ל, למטה מטה ברחל בתו הקטנה, בחינת דיבור. ולכן היתה רחל עקרה, כי ההולדה מבחינת הדיבור הוא להיות הגילוי בבריאה יצירה עשיה.

להיות עם רחל. המשיכה שלו בבחינת השלמת מהות עצמו, היא דווקא להגיע אל רחל. לאה היא מדרגה גבוהה יחסית, לאה היא לא השיא של מה שיעקב יכול לעשות. יעקב צריך להגיע דווקא לרחל, רחל היא האתגר של האישיות שלו, וגם הבעיה של המציאות שלו. יעקב נמשך אחרי רחל ואוהב את רחל ועם זאת, ההגשמה של יעקב והבעיות של יעקב הן גם כן תלויות בעניין הזה. ברחל יש יותר בעיות וזה קשור באותו עניין בעצמו, זה גם הטעם לזה שרחל הייתה עקרה. הקשר בין יעקב ורחל הוא קשר הרבה יותר מסובך, שתהיה הולדה מיעקב ורחל זה יותר קשה מאשר שתהיה הולדה מיעקב ולאה. לאה היא במדרגה יותר גבוהה והיא יכולה להשיג את יעקב ולכן היא יכולה להוליד ממנו. בשביל רחל, יעקב הוא דבר גבוה, ולעבור דרך רחל זהו עניין יותר מסובך וקשה ולכן ההולדה של רחל היא בעייתית.

ולכן היתה רחל עקרה, כי ההולדה מבחינת הדיבור הולדה מבחינת הדיבור, מבחינת השכינה המתגלה, הוא להיות הגילוי בבריאה, יצירה, עשיה. המגמה היא לבנות גילוי בעולם המתגלה. רחל היא האתגר אבל היא לא רק האתגר של הקשר, אלא היא הולכת מעבר לזה, באתגר של המציאות. הבעיה היא האם יעקב יכול להוליד מרחל, מפני שמרחל

(בראשית לב, א), לרמז שבכל יום מתגבר ונמשך אור החסד עליון. בכל בוקר מתנוצץ שוב האור הלבן הראשון. "וינשק לבניו ובנותיו", שנמשך בכל פרצופי האצילות, זכרים ונקבות. האור הזה מאיר בבוקר והוא זורח בכל העולם. בניו ובנותיו, פרצופים בבחינת ימין, בבחינת שמאל, בבחינת דוכרא, בבחינת נוקבא. ואחר כך, "ולבן שב למקומו" למעלה מעלה זאת אומרת, יש הארה של האור הלבן, יש הברקה בכל בוקר שהוא מאיר מחדש - שלולא זה העולם לא היה יכול להתקיים. העולם מתלכלך כל כך בכל יום, שצריך בכל בוקר אור חדש לגמרי. שהלובן הבהיר יאיר בתוכו, ואחר כך האור הזה מתנוצץ למשך איזה זמן ואז ולבן שב למקומו למעלה מעלה. "ויעקב הלך לדרכו" להמשיך בחינת לובן העליון הנ"ל, למטה מטה. זה ההבדל, הלבן הוא התנוצצות והוא חוזר למקומו, ויעקב הלך לדרכו, זה הסמל שלו. התפקיד של יעקב הוא להמשיך את האור העליון למטה. מבחינה זו יעקב צריך להמשיך את האור שימשך הלאה בתוך המציאות. ומהטעם הזה הוא הולך להמשיך אותו ברחל בתו הקטנה שהיא בחינת דיבור. מכאן הקשר הזה של יעקב ורחל. כי יש הבחינה של לאה שהיא בחינה עליונה ויש הבחינה של רחל שהיא בחינה תחתונה. ודווקא בבחינה הזאת התפקיד של יעקב הוא

נמוך. הרצון להגיע לבחינה של לבנות את הטהרה של החלום בתוך ההגשמה של המציאות, זה מה שיוצר לא פעם את העניין הזה של עקרות. העקרות באה מחוסר היכולת של הכלי לממש את הרעיון המופשט שניסו להכניס בתוכו. אדם מרגיש לא פעם שיש לו רעיון וכשהוא יוצר הוא לפעמים שובר את היצירה שלו, מפני שבתוך תהליך היצירה שדרכו היא הגיעה לעלמא דאתגליא, היא הפסיקה להיות מה שהיא הייתה למעלה. או שהוא מרגיש שהבעיה של המציאות החומרית היא כזאת שלא תיתן לעולם את האפשרות לבטא את העולם הנסתר. במצבים כאלה נוצר שיתוק, עקרות שלא נובעת מחוסר יצירה אלא מזה שנמצא המאבק בין מהויות עליונות שאינן יכולות להגיע לידי הגשמה של מטה. המהויות העליונות שאני רוצה לשמור אותן בטהרתן, אני מנסה להביא אותן לידי הגשמה והן אינן נולדות. הטרגדיה של היחס הזה היא שהתמצית של הרצון הוא שיוולד בן דווקא לרחל. כמו שהוא יסביר בהמשך, יעקב יודע שמלאה יכולים להיוולד בנים, יותר מזה, הבנים של לאה יהיו בדרגה של שלמות. אבל המטרה שלו היא הרי להביא את הדברים לידי הגשמה בעלמא דאתגליא ולכן הוא צריך שיוולד בן דווקא מרחל.

הוא לא מדבר פה על העניין הזה אבל עד מתי יעקב נשאר יחד עם לבן? עד שנולד יוסף. אחרי שנולד יוסף הוא אורז את החבילות שלו וחוזר הביתה. למעשה יעקב מחכה כל הזמן, הציפיה שלו היא שיוולד משהו בבחינה של רחל, שיוולד

צריכים להיוולד דברים שהוא רוצה לעשות על ידם דברים בעלמא דאתגליא, בתוך העולם התחתון. ההולדה מרחל צריכה להיות דבר שיהיה נגלה ונראה וכאן יעקב צריך להמשיך. יעקב מתחיל מן הלבן העליון, הלבן ביותר, ומטרתו להביא את האור לידי ביטוי בתוך העולם של מטה. להביא את האור לביטוי בתוך עולם המחשבה, שהוא עולם יותר רוחני, יותר מופשט ויותר נעלה - זה יחסית פשוט. להביא את האור לידי גילוי בתוך עלמא דאתגליא, כלומר להביא לידי ביטוי את כל התוכן העליון בתוך העולם של מטה, הרי יש פה סתירה בעניין הזה. יש אנשים שמצד מהותם אין להם שום נטיה להביא דברים לידי הגשמה, נוח להם בעולמות מופשטים, הם חיים בעולם המופשט וטוב להם. אבל מה קורה כשמישהו רוצה להביא דברים כאלה לידי הגשמה? כאן נמצאת הבעיה שהוא קורה לה "בעיית עקרות רחל", זו בעיה שהיה אפשר לדון עליה באופן פילוסופי וסוציולוגי. רחל היא עקרה ויש בעיה בהולדה מפני שיעקב איננו רוצה שיווצר משהו אלא הוא רוצה ליצור את הצורות העליונות דווקא בתוך רחל, בתוך הנגלה. וזוהי בעיה חמורה, כשרוצים ליצור צורות מדרגה גבוהה, החומר מלמטה איננו מסכים. כשאני עוסק במחשבות, בתיאוריות, באידאות - שם אני יכול לשמור את הטהרה של האידאות, שהוא קורא לו "בבחינת לאה". אבל כשאני רוצה להגיע לבחינת ההגשמה, יש מקום אחד שהוא יכול להיות הכישלון, זאת אומרת מה שמוגשם איננו מה שנחלם, הוא דבר

שהרי הנבראים הם נפרדים ואי אפשר להתגלות להם בחינת לובן העליון הנ"ל.

יותר אתגליא, יש יותר ויותר בעיות בבחינת גילוי של בחינת אמת. לפעמים העקרונות באה כי אדם מרגיש שמה שהוא רוצה להגיד, הוא לא יכול להגיד אותו, אם הוא רוצה "לשמור אמת ליעקב" הוא לא יכול לבטא אותו במילים. הוא יכול ליצור ולעשות מחשבה. יש מחשבות שמגיעות לידי ביטוי במילים של הפשטה, הן אינן מגיעות לביטוי על ידי מעשים בתוך העולם הזה. באותה בחינה שרחל היתה עקרה, העקרונות של רחל היא לא מקרה, היא בעצם הבעייתיות של העולם הזה ככלי לדברים עליונים. הבעיה של רחל היא שקשה להכניס אל העולם הזה את התכנים העליונים. מאידך גיסא יעקב מחפש בדיוק את זה, הוא לא מחפש את לאה המופשטת אלא את רחל המתגלה. עד סיום המאמר הזה, הנושא הוא היחס שיש בין יעקב לרחל ולאה. איך שניהם בנויים על החיפוש ועל ההגשמה, מה יכול להתגשם ומה לא יכול להתגשם.

דיברנו בתחילת המאמר בעניין של שתי הבנות של לבן, רחל ולאה. ודובר על העניין שרחל ולאה שייכות ומתאימות לשתי מדרגות; אף על פי שגם רחל וגם לאה שתיהן שייכות לבחינת המלכות, שתיהן הן צורות שונות, אופנים שונים, של העניין ושל המדרגה של מלכות דאצילות ושל השכינה, אבל הן מבטאות שתי פנים. רחל היא בחינה של עולם הדיבור - עולם המעשה, ולאה היא בחינה של עולם המחשבה. דיברנו על מדוע יעקב אוהב את רחל - משום שהתמצית, העניין,

דבר שיכול להיות ביצוע בעלמא דאתגליא של מהות יעקב. והמהות הזאת שהוא מחפש כל הזמן, היא גורמת לעקרונות של רחל היות שזהו הדבר הקשה. לאה יולדת בן אחר בן וכל בן יש לו מעלה ומדרגה גבוהה, אבל יעקב מחפש את הבנים הללו שיכולים לרדת למטה. יוסף הוא זה שיכול לרדת למצרים, מפני שמצד מסיום, יוסף הוא ההגשמה של יעקב דרך רחל ודרך עלמא דאתגליא ולכן יוסף יכול להיות המושל בכל הארץ. הבנים של לאה אפילו כשהם בארץ ישראל ולא רק במצרים, יש להם בעיה לשמור את עצמם. יוסף יכול לרדת עד מצרים למטה-מטה והוא יכול להישאר הבן של יעקב ולהגשים את יעקב. הוא מסביר שלמרות שלאה היא במדרגה יותר גבוהה ומופשטת, יעקב מחפש דווקא את רחל ומפני שהיא במדרגה הזאת של עלמא דאתגליא, משום כך זה כמעט בלתי אפשרי שתהיה הולדה. כי לכאורה היא בעולם כזה שבו הצורות העליונות לא יכולות להיווצר. היא הרקע של העולם התחתון, העולם הגשמי והמתגלה. ובתוך העולם הגשמי אי אפשר להוריד את הצורה הזאת שתשמור על הלובן העליון. כל היחס של יעקב ושתי הנשים מתבטא ביחס של העניין "תתן אמת ליעקב" (מיכה ז, כ), שהוא צריך להתבטא בשני אופנים. האמת ליעקב רוצה להתבטא דווקא בדיבור, באתגליא, ובתוך באיתגליא היא מרגישה את המגבלות, שהיא לא יכולה להוליד. זו אחת הבעיות שלכל מי שמנסה לדון בכל בחינה של אמת, הוא מרגיש שככל שיש

למעשה, העבודה של יעקב ברחל היא יוצרת את הפרדוקס; ההתגלות של יעקב, ההתגשמות של יעקב, ההשלמה של יעקב - היא ברחל דווקא, ולא בלאה. אבל זו לא רק הבעיה של הקשר האישי בין יעקב לרחל; יעקב לא רק רוצה לבנות המשכה, שהיא בחינת צירוף בין יעקב לרחל, אלא לעשות משהו מעבר לזה - והוא שרחל גם תוליד, וההולדה פירושה יצירת הוויה חדשה. יצירת הוויה שלא הייתה, יצירת הוויה שהיא מעבר למה שהיה קיים עד עכשיו, שהרי זוהי המהות של הולדה.

המהות של הולדה בתמצית, עומדת על צד מסוים שהוא צד של נס (כמו שרואים מהסיפור על הלידה הראשונה בתורה - "קניתי איש את ה'"). ההולדה היא בנייה חדשה, מציאות חדשה, דבר שלא היה לעולמים - זו התמצית של ההולדה. אז כדי שרחל תלד, כלומר שבבחינה הזו של עולם הנפרד תיווצר הולדה חדשה, שלא תהיה רק חזרה והמשך של מה שהיה קודם - זה למעשה כאילו שאני מנסה לבנות דיבור שייצור משהו שלא היה קודם לכן במחשבה; אני מנסה לבנות מעשה משהו שלא היה קודם לכן בעולם אחר; זה ניסיון לברוא ברייה חדשה בתוך עולם מסודר, מגודר ונפרד. ולכן היא עקרה. אם נעמיד את זה בצורה מצחיקה - אם יעקב היה רוצה להוליד ולדות כלשהם, רק שיהיו לו ילדים, שיהיה מישהו שיגיד אחריו קדיש - אז אולי הוא היה יכול להוליד ילדים ככה... אבל הוא רוצה להוליד ילדים בבחינה שהיא צריכה להיות הוויה חדשה; ההוויה החדשה הזו היא ניסיון לאכוף את הטבע התחתון

המטרה של יעקב היא בהיותו הקו האמצעי, המבריח מן הקצה אל הקצה, זה שמקשר את המעלה והמטה, המטרה שלו היא להביא את הדברים במציאות העולם עד להתגלות הגמורה שלהם; וברחל יש התגלות. לעומת זאת לאה, שהיא מצד עצמה מדרגה גבוהה יותר, היא איננה מדרגה של התגלות, ולכן היא לא ההתגשמות של יעקב, ולכן יעקב מחפש דווקא את רחל, בזמן שלאה היא מדרגה גבוהה יותר אבל זאת לא המדרגה שבה יעקב מגשים את המציאות שלו.

דיברנו על כל המכלול הזה של יעקב, רחל, לאה לבן. עכשיו אנחנו ממשיכים בעניין של רחל ולאה בפרטים.

"ויעקב הלך לדרכו", ומהו העניין הזה שהוא הלך לדרכו? **להמשיך בחינת לובן העליון הנ"ל, למטה מטה ברחל בתו הקטנה דווקא, שהיא בחינת דיבור. לאה היא הבת הגדולה - בחינת מחשבה שבגדלות, ורחל היא בחינת הבת הקטנה - בחינת הדיבור. אבל מטרתו של יעקב, הרצייה הפנימית של מהות יעקב, היא להגיע לידי התגלות דווקא במדרגת רחל. ומשום שרחל היא בחינת דיבור, בחינת עולם המעשה, לכן הייתה רחל עקרה. כי ההולדה מבחינת הדיבור, כשהוא רוצה להוליד הולדה - הוויה חדשה, מבחינה של עולם הדיבור, הוא להיות הגילוי בבריאה, יצירה, עשייה. אבל להגיע למדרגה כזו שיהיה גילוי חדש בבחינה של עולם הבריאה, יצירה, עשייה - ואי אפשר להיות הולדה וגילוי בבריאה, יצירה, עשייה, שהרי הנבראים הם נפרדים, ואי אפשר להתגלות להם בחינת לובן העליון הנ"ל.**

(ומה שנתבאר לעיל שרחל נקראת עלמא דאתגליא מכל מקום, להיות הגילוי על דרך בחינת הלידה הוא קשה ביותר, ויש חילוק גדול בין שארי השפעות לבחינת לידה, שהוא גילוי עליון יותר).

אבל לאה שהיא המחשבה ילדה שישה בנים, שהם הספירות שבאצילות עצמו, ששם היה שורש השבטים, ולכן נקראים שבטי י-ה יהודה, "הפעם אודה", בחינת ביטול והודאה, הוא נמשך ומסתעף מן המחשבה דווקא. וכן ראובן ושמעון ראייה ושמיעה, הם גם כן למעלה מבחינת הדיבור, אלא מן המחשבה הן נמשכים (כמו שכתוב במקום אחר על הפסוק יהודה אתה). וגם לוי שהוא בחינת התקשרות, כמו שכתוב: "הפעם ילווה", נמשך ונולד גם כן מן המחשבה כנראה

אגב, הבעיה הזו קיימת בהרבה מאוד תחומים; למשל יש אנשים שהם בעלי מלאכה טובים - הם אנשים שיכולים לבטא את עצמם בעלמא דאתגליא, אנשים דאתגליא. בן אדם שיכול לבטא את עצמו, לבטא את המהות שלו, להסביר את עצמו, ליצור מצבים ולייצב אותם בתוך המציאות. אנשים כאלה הם מצויינים בתור מעבדים של כל מיני דברים, ובכל תחום בעולם יש שורה של אנשים שהם טובים בתור מעבדים. הוא מקבל רעיון, הוא מקבל מוטיב, הוא מקבל משהו מאדם אחר, והוא יכול להוציא עבודה יוצאת מן הכלל שאדם אחר לא יכול להגיע אליה; כשהוא צריך להעתיק דבר, הוא יכול לעשות אותו באופן יוצא מן הכלל - יותר מהר ויותר טוב מאחרים. אבל מה? במידה מסוימת הכישרון הזה, המוכשרות לפעול בתוך המציאות הזאת, המוכשרות הכמעט מנואלית לעבוד עם כל זה - היא בעצמה מונעת את האפשרות שהאדם הזה יהיה בעצמו יוצר ומחדש. יש בעייתיות בצירוף של היצירה החדשה, והיכולת להביא דברים לידי ביצוע. צירוף כזה שיהיה בן אדם שהוא גם נמצא בעלמא עילאה ובמדרגות עליונות, וגם

לעשות דבר שאיננו בכוחו, איננו ביכולתו, איננו במהותו.

(בסוגריים הוא מסביר קצת: ומה שנתבאר לעיל שרחל נקראת עלמא דאתגליא, שהרי בחינת רחל היא עלמא דאתגליא לעומת בחינת לאה שהיא עלמא דאתכסיה, אם כן מדוע ברחל לא יכול להיווצר דבר כזה? מכל מקום, להיות הגילוי על דרך בחינת הלידה הוא קשה ביותר, ויש חילוק גדול בין שארי השפעות לבחינת לידה, שהוא גילוי עליון יותר. יש השפעה אחרת שמבחינתה רחל מסוגלת יותר מלאה. אבל לידה היא גילוי שהוא למעלה משאר ההתגלויות. יש תיאור בדברי חז"ל (תענית ב.) שיש שלושה מפתחות שנמצאים רק בידו של הקדוש ברוך הוא, ואחד מהם הוא המפתח של יולדות. העניין הזה של לידה הוא סוג של פלא, פלא הבריאה החדשה, וזה פלא של מעלה; ולכן, כשרוצים שתיווצר הוויה חדשה - לא בבחינת המשכה, לא בבחינת העתקה - אלא בבחינה של הולדה, אז יש מקומות ששם ההולדה היא בעולם גבוה יותר, כפשוטה. בתוך עולם של מציאות של מטה, ההולדה היא דבר מסובך.

היא דו המשמעות של "עקרת הבית". יש עקרת הבית שהיא גם העיקר של הבית וגם העקרה של הבית, ויש מהצד השני את "אם הבנים".

שש הספירות: שורש ששת השבטים

אבל לאה שהיא המחשבה, היא ילדה שישה בנים, שהם מכוונים כנגד הספירות שבאצילות עצמו, ששם היה שורש השבטים, ולכן נקראים שבטי י-ה. הם שבטים של מעלה, והם ממשיכים את עצמם, מפני שבעצם ששת השבטים שייכים לשש המדרגות של שש ספירות עליונות. אבל מכיוון שרחל היא עולם עליון, היא יכולה להוליד ולמשוך את ההמשכה ממהויות הללו.

והוא מדבר על הבנים: יהודה, למשל, "הפעם אודה". מהי הבחינה של יהודה? בכמה וכמה מאמרים יהודה ויוסף הם הנושא שחוזר הרבה מאוד; בחינת יהודה היא של זה שיכול להודות - בחינת הביטול, ובחינת ההודאה - הרי הוא נמשך ומסתעף מן המחשבה דווקא. בחינת יהודה הזו היא הביטול שבמחשבה. הוא מדבר אחר כך על צד המעשה שיש בדבר הזה, על הביטול שיש במציאות. וכן ראובן ושמעון, שהם ראייה ושמיעה, הם גם כן למעלה מבחינת הדיבור, אלא מן המחשבה הן נמשכים, (כמו שכתוב במקום אחר על הפסוק "יהודה אתה יודוך אחיך").

וגם לוי שהוא בחינת התקשרות, כמו שכתוב "הפעם ילווה אישי אלי", נמשך ונולד גם כן מן המחשבה. כנראה

יכול לפעול בעולם התחתון בכל מיני דברים, הוא נדיר שבנדיר. אם להביא דוגמא קטנה אחת: לא לחינם מספר הממציאים הגדולים שגם יהיו עשירים גדולים, הוא קטן מאוד. יש הרבה מאוד אנשים שעשו עולמות גדולים, אבל הם לא מצאו שום דרך להפוך את זה לכסף; ולהפך, יש אנשים שיש להם כישרון יוצא מן הכלל להפוך כל דבר לכסף, אבל לבקש מהם שהם גם ייצרו רעיון חדש זה בלתי אפשרי. הבעיה היא שעלמא דאתגליא באשר הוא עלמא דאתגליא הוא במובן מסוים עולם שאיננו יכול ליצור את היצירה החדשה לגמרי, את ההווה החדשה הזו שהוא קורא לה "הולדה".

יש מדרגות אחרות שאין בהן את החידוש שיש בהולדה; במדרגות האלה, עלמא דאתגליא יכול להתגלות. אבל הולדה היא מדרגה ממין אחר, ובאשר היא מדרגה ממין אחר היא כוללת דבר שלא קשור לעניין כמו cloning; בהולדה, לכאורה אנחנו יודעים את כל המרכיבים, ותמיד יש הפתעות מתוך המרכיבים הללו. מדוע? מפני שהתהליך של הלידה בעצם יוצר לא רק צירוף חדש, אלא הפתעה, זה שיש הפתעה זה חלק מהמהות המיוחדת של הולדה. ולכן היתה רחל עקרה, מפני שלהוליד במדרגה כזו זה קשה מאוד; לא שזה בלתי אפשרי, שהרי בסופו של דבר רחל יולדת, והיא יולדת ליעקב את הבן שמבחינה אישית הוא הגדול שבבניו, המוצלח שבבניו, וגם האיש הכי פרקטי מבין הבנים שלו; זה הבן שיכול לעבור גם למעלה וגם למטה. אבל זה דורש את כל עניין המשבר שבו רחל היא בעצם עקרה,

בחוש במי שהוא בעל מחשבה שאינו מרגיש כלל בעסקים החולפים לפניו, מחמת גודל ההתקשרות שיש לו במחשבה. וכמו שכתוב במדרש בעובדא דרבי חייא רבא, וכן גבי רבא דהוה מעיין בשמעתיה. ולכן יצא ממנו משה שהיה כבד פה וכבד לשון, דהיינו שלגודל התקשרותו בבחינת ביטול, "ונחנו מה", לא היה יכול להיות משפיע שהיא בחינת הדיבור.

ועיקר ההפרש בין התקשרות דלוי שהוא בחינת ביטול ובין הודייה שהוא גם כן בחינת ביטול, הוא כי יהודה הוא בחינת הביטול בגילוי, כעניין "מודים", שכורע ומשתחוה. ולכן יצאו ממנו מלכי בית דוד, שביטולם הוא בחינת הביטול שבהתגלות וחיצוניות. אבל לוי שהוא בחינת ההתקשרות והביטול, בפנימיותו ועצמותו, הגם שבחיצוניות אינו נגלה כלל.

שקוע בדבקות במחשבה, החושים לא פועלים.

ולכן, יצא ממנו - מלוי - משה, שהיה כבד פה וכבד לשון. דהיינו, שלגודל התקשרותו בקדוש ברוך הוא, בבחינת ביטול, בבחינת "ונחנו מה", אנחנו שום דבר - משום שהיה קשור כל כך למעלה, לא היה יכול להיות משפיע שהיא בחינת הדיבור. הוא כבד פה וכבד לשון לא מפני שהוא לא יכול לדבר, אלא מפני שהכושר הזה לדבר הוא הכושר להיות קשור עם עולם של מטה (זה קשור למה שהוא דיבר קודם על הבחינה של עולם הדיבור), ומשה היה במדרגה כזו שלא היה יכול לבנות קשר עם העולם שלמטה. הוא היה כבד פה, במובן שהוא לא מבין את העולם הזה, הוא לא יכול לדבר איתו. הוא מגמגם לגבי העולם הזה מפני שהדיבורים האלה לא שייכים אליו. האופן שבו הוא חי איננו ניתן להתפרט לדיבור, ולכן הוא מגמגם; לא מפני שיש לו מום בשפתיים. הוא מגמגם מפני שהוא נמצא בעולם אחר, והוא לא יכול לדבר.

(יש עניין שמופיע בהרבה מאוד מקומות, גם בספרי חסידות, על התהליך של מתי

בחוש, העניין שההתקשרות באה מן המחשבה הוא נראה בחוש, במי שהוא בעל מחשבה, זה הביטוי המדויק בלשון של חז"ל - בעל מחשבות זה בן אדם שהוא שקוע בתוך המחשבה שלו, ולא שם לב; לכן מי שהוא בעל מחשבה, שאינו מרגיש כלל בעסקים החולפים לפניו, מחמת גודל ההתקשרות שיש לו במחשבה. בן אדם חושב על איזה דבר, ולא יודע מה מתרחש מסביבו, מדוע? מפני שהמדרגה הזו של ההתקשרות משתייכת למחשבה. וכמו שכתוב במדרש בעובדא דרבי חייא רבא, מסופר שכן אדם עובר לידו והוא לא יודע, הוא אומר: יבוא עלי אם ראיתי! משהו התלונן למה הוא לא בא, לא כיבד אותו, לא עמד לכבודו; והוא אומר: יש לי את כל הרצון הטוב, אבל הייתי שקוע במחשבה ולא ראיתי. זה קורה, שכן אדם שקוע במחשבה ואיננו רואה ואיננו שומע, והוא נמצא במציאות. וכן גבי רבא שכתוב דהוה מעיין בשמעתיה, כשהוא היה מעיין באיזה דבר הוא היה לוחץ את עצמו עד שהיה שותת ממנו דם, והוא לא היה מרגיש שנוזל דם ממנו. מדוע? מפני שכשבן אדם

מתגלה כלפי חוץ, כעניין "מודים אנחנו לך". מה עושים כשאומרים מודים אנחנו לך? משתחוים - שכורע ומשתחוה. ולכן, יצאו ממנו מלכי בית דוד שביטולם הוא בחינת הביטול שבהתגלות וחיצוניות. התמצית של יהודה היא דוד, מלכות בית דוד; והתמצית של דוד היא ביטול גם בחיצוניות שלה, יש התבטלות שהיא התבטלות שרואים אותה.

אבל לוי שהוא בחינת ההתקשרות והביטול, בפנימיותו ועצמותו, הגם שבחיצוניות אינו נגלה כלל. הוא בונה פה חלוקה דקה, שבעולם החסידות דיברו עליה גם מבחינת האישיות של בני האדם. יש מי שהוא בטל, ולמשל הוא נמצא בהתרגשות גבוהה מאוד, ומכוח ההתרגשות הזו הוא מתגולל בעפר. יכול להיות מישוה שנמצא בהתבטלות, ובהתרגשות לא פחותה, אבל היא איננה מקבלת ביטוי חיצוני. הוא נראה מבחוץ כמו מישוה שבכלל איננו מתרגש, שום דבר לא קורה. מדוע? מפני ששם ההתרגשות וההתקשרות היא כל כולה מופנמת. יהודה יכול להביא את הביטול שלו לידי התגשמות למטה, שזהו העניין של מלכות בית דוד, וזהו העניין של בית המקדש, של ההגשמה. במאמר אחר בפרשה הזו ובפרשות אחרות, הוא מדבר הרבה על העניין של יהודה ועל בחינת הביטול של יהודה, ועל הבחינה הזאת שיהודה מצליח להביא את הדברים לידי הגשמה, הביטול שלו מגיע לידי ביטוי. אבל יש בחינה של ביטול ושל התקשרות, שיש בביטוי החיצוני שלה משהו של ניתוק, שהיא כל כולה מחשבה, ולכן

בן אדם מפסיק לדבר. זה פשוט שיש מדרגות שבהן אדם נמצא בדרגה של התרגשות יותר גבוהה שבה הוא מפסיק לדבר, או מתחיל לגמגם. וכשמישהו מדבר כל הזמן, והוא יכול לדבר בלי לגמגם - אז זה סימן שאיננו שייך להתקשרות של מעלה, אחרת הוא לא היה מדבר כל כך יפה. היכולת הזאת לבנות קשר למטה היא בנוייה על זה שאני יוצר ניתוק ממעלה. בכל מיני ספרים יש מה שקוראים לו הגמגום המיסטי - שבן אדם נכנס לאיזשהו נושא, והוא כותב או מדבר, והכתיבה שלו מתחילה להתבלבל, הדיבור שלו מתחיל לגמגם. במקרה הזה הוא נעשה כבד פה וכבד לשון לא מפני שאין לו כשרון ביטוי, אלא משום שהוא עכשיו מתקשר באיזה דבר של מעלה וזה פוגם ביכולת הדיבור של מטה. אפשר לראות את זה לפעמים בספרים שכתב אותם המחבר בעצמו; יש ספרים שבהם ניתן לראות איך שהוא נכנס להתרגשות, והמשפטים, המילים, הצירופים נעשים מגומגמים בגלל ההתרגשות הזאת. זו בחינת לוי שהוא בחינת התקשרות. זו היתה ההערה על משה - שהוא סוג של השלמה, האידיאל של בחינה זו של לוי. הוא מעיר: ועיקר ההפרש, בין התקשרות דלוי שהוא בחינת ביטול, ובין הודייה - ליהודה - שהוא גם כן בחינת ביטול. יש פה מין שאלה; לוי הוא בחינת התקשרות שהיא ההתבטלות של ה"אני" כלפי המקור של מעלה, ואמרנו שיהודה הוא גם כן אותה בחינה של התבטלות. אז מה ההבדל ביניהם? הוא מסביר: הוא כי יהודה הוא בחינת הביטול בגילוי. אצלו ההתבטלות

וכעניין ביטול ד"צבא השמיים לך משתחוים", שהשתחוואה של המלאכים אינו עניין השתחוואה גשמית אלא שמשתחווה ובטל בהשגתו ברוחניות, ולכן יצא ממנו משה. ואחר כך "ותעמוד מלדת", שלא היה יכול להיות בחינת גילוי עוד.

(ועיין מה שכתוב על הפסוק "טובה הארץ מאוד מאוד", דעניין דור המדבר שהיה מבחינת לאה, עולם המחשבה, וטענו, למה צריכים לירד בבחינת עולם הדיבור שהוא מבחינת מלכות, ארץ תתאה, לקיים המצוות בדיבור ובמעשה, הלא זה אפשר לקיים גם על ידי התורה ומצוות ברוחניות, דהיינו על ידי המחשבה.

שייך למהות שלו. משה רבנו נשאר עומד, וכשהוא בטל עוד יותר הוא נשאר עוד יותר עומד.

וכעניין, ההבדל הזה, היחס הזה, זו בחינה זו של ביטול ד"צבא השמיים לך משתחוים". שהשתחוואה של המלאכים אינו עניין השתחוואה גשמית; המלאך איננו משתחווה כמו שמשתחווה אדם. כתוב שהמלאך לא יכול להשתחוות, בין השאר מפני שאין לו פרקים, אין לו ברכיים אז הוא לא יכול להשתחוות. מכאן בא המנהג, שעומדים ביום הכיפורים להיות כמלאכים - מפני שהמלאכים לא יושבים. ובחזרה לנקודה: המלאך לא יכול להשתחוות, ובכל זאת המלאך משתחווה; אלא, ההשתחוואה שמשתחווה ובטל בהשגתו ברוחניות. המלאכים הם העומדים הנצחיים מבחינה אחת, מצד שני הוא משתחווה בַּפְּנִים. וזה הבחינה של לוי, שהשתחוואה שלו היא כולה פנימית, ואין לה ביטוי חיצוני. יש לזה מעלות, שזה בבחינת מלאך, ויש לזה גם חסרונות. ולכן יצא ממנו משה.

עכשיו הוא מעיר: ואחרי שילדה לאה את ארבעה בנים הללו, שבצד מסוים הם ארבע עמודים, הם מבטאים את חסד,

באופן חיצוני היא איננה ניכרת לעין. הוא נמצא בהתרגשות לא פחותה, אבל הוא לא עושה שום דבר ממה שעושים אחרים. אם להעמיד את העניין הזה, יש לנו תיאור של דוד כשהוא בא לקבל את הארון. הולכים לקראת ארון הברית, ודוד משחק ומרקד, וכמו שחז"ל אומרים - הוא עושה כל הזמן היפוכים על הארץ, וזה בוודאי לא מוצא חן בעיני אשתו כמו שמפורש במקרא. אבל כל העניין הזה, מדוע? מפני שזהו דוד, דוד הוא מלך ישראל, ושם בוויכוח בין דוד למיכל זה מופיע באופן מאוד מעניין. מיכל אומרת לו: האם זה נאה? סתם בן אדם לא מתנהג ככה, ומלך ישראל נגלה כך לעיני אמהות עבדיו? והוא עונה: בגלל זה בחר אותי הקדוש ברוך הוא מכל בית אביך. דוד הוא בן אדם שיכול להיות מלך ישראל, אבל הוא יכול לבוא למצב שהוא עכשיו מתבטל, הוא נהיה כאחד הליצנים שמרקדים שם ולא אכפת לו. על דרך הדמיון, משהו יכול לתאר לעצמו את משה רבנו עושה את זה? לא. מדוע? לא מפני שלמשה רבנו יש פחות דבקות, אלא להפך: הדבקות של משה רבנו היא כזו שאין לה ביטוי חיצוני, שכל העניין של התבטאות חיצונית איננו

חוזרים מלתור את הארץ, והם מוציאים את דיבת הארץ רעה; לעומת זאת, שניים אומרים "טובה הארץ מאוד מאוד". מה הבעיה, מה הדיון הפנימי באמצע שם? והוא אומר מסביר: דעניין דור המדבר, שהיה מבחינת לאה, עולם המחשבה. והם טענו, למה צריכים לירד בבחינת עולם הדיבור שהוא מבחינת מלכות, ארץ תתאה, לקיים המצוות בדיבור ובמעשה? הלא זה אפשר לקיים גם על ידי התורה ומצוות ברוחניות, דהיינו על ידי המחשבה. הוא מסביר שהמרגלים - שביטאו את רוב הציבור - הם לא היו אנשים פחותים, אלא כמו שכתוב בתורה הם היו "ראשי בני ישראל". מה הם רצו? מה יש להם נגד ישראל?

חז"ל אומרים שהמרגלים דיברו אמת; והוויכוח היה שהמרגלים טענו: אנחנו נמצאים במדבר, איך אנחנו חיים? אנחנו חיים חיים מרוכזים; במרכז של החיים שלנו נמצא המשכן, ארון הברית, אנחנו כולנו חיים בתור שומרי משכן, אנחנו אוכלים לחם שמיים, ואנחנו נמצאים באווירה שאין לנו שום עסק עם בעיות העולם הזה - לא עם מלחמה, לא עם שלום, לא עם שום דבר אחר. אין לנו בעיה, אנחנו לא צריכים להתעסק בשום דבר מלוכלך - לא עם בעיות מוניציפליות, לא עם בעיות ביוב, ולא בבעיות פוליטיות. אנחנו יושבים במדבר, שזה מקום סטרילי. אבל באופן פנימי, אנחנו יכולים לקיים את התורה, אבל לקיים את כל כולה ברוחניות - מפני שאנחנו חיים בקיום כמה שיכול להיות רוחני. לכן הם אומרים, ארץ ישראל זו ארץ אוכלת

גבורה, תפארת, מלכות; זה בעצם המדרגה של ראובן, שמעון, לוי, יהודה. אחרי שהיא ילדה את אלה, אחר כך "ותעמוד מלדת", שלא היה יכול להיות בחינת גילוי עוד. היא נעצרה, מפני שזה שלב אחד, גלגול אחד, של ההתגלות מבחינה של מעלה. היא מעתיקה בעולם המחשבה את הדמויות, את המרכז של העולם של שש ספירות של מה שנקרא "זעיר אנפין" - שזוהי הפנימיות של יעקב. משום שיעקב שהוא מבחינת תפארת, הוא כולל את כל שש המידות - הוא בעצם כולל בתוכו את כל השבטים. השבטים הם התפרטות של יעקב, הם מה שנקרא "גבולי האלכסון" של הוויה אחת של יעקב - הם מבטאים את כל הקווים שחוסמים את ההוויה האחת של יעקב. לכן הם הגבולות, הגדרים, שמגדירים אותו מצד מסוים, וכל אחד נוטל צד מסוים של הוויתו. אז אחרי זה יש "ותעמוד מלדת", שהיא העתיקה תמונה אחת, וכדי שתבוא הולדה חדשה אז כמה וכמה דברים צריכים להיות באמצע, שעוד ידובר בהם איך ומה (לא במאמר הזה).

(עכשיו הוא חוזר להערה ביחס לנושא הראשון שהוא דיבר בו. למעשה יוצא שמעבר לסיפור, המאמר שלנו עוסק בשני נושאים פנימיים - עולם המחשבה ועולם הדיבור, ואחר כך באופן פרטי יהודה ולוי, והוא קצת מדבר על היחס בין העולמות הרוחני והחומרי.

כאן הוא מעיר שזו בעצם הבעיה המתמדת; ועיין מה שכתוב על הפסוק, "טובה הארץ מאוד מאוד". בליקוטי תורה יש מאמר גדול בנושא הזה. המרגלים

אך באמת היו בטעות גדול, דעל ידי דיבור ומעשה דווקא נמשך גילוי אור אין סוף ברוך הוא ביתר שאת לאין קץ, כי נעוץ סופן בתחילתן. ומשה רבנו עליו השלום התפלל חמש מאות וחמש עשרה תפילות ליכנס לארץ. ועל פי זה יובן עוד עניין ויאהב יעקב את רחל דווקא, שהיא בחינת דיבור ומעשה, "כי שנואה לאה" – ההפך מכוונת דור המדבר.

ואמנם צריך ביאור, מה שאמרה לאה: "הפעם ילווה אישי אליי" דווקא, דוודאי לא עלה על דעתה לאפוקי מבחינת דיבור ומעשה. אלא העניין, כי באמת צריכות להיות שתי הבחינות, מחשבה וגם דיבור ומעשה, דהא בלא הא לא סגי. ועיין מה שכתוב במקום אחר בענין לויתן ושור הבר, שהוא גם כן עניין שתי הבחינות הנ"ל: לויתן לשון התקשרות, בחינת ביטול דנוני ימא,

החומרי, דווקא בתוך החומר. הכניסה אל החומר היא מצד אחד ירידה, אבל מהצד השני היא מדרגה יותר גבוהה מאשר העיסוק ברוחניות. במילים אחרות, הכניסה אל החומר היא ההדבקות או הדרך להידבק בבחינת אור אין סוף ממש - זו המשמעות של "נעוץ סופן בתחילתן". ולכן משה רבנו עליו השלום התפלל כמו שכתוב, חמש מאות וחמש עשרה תפילות - כמניין "ואתחנן" - ליכנס לארץ; ולמה הוא רוצה להיכנס לארץ? מפני שהוא יודע שלמרות שהוא הגדול שבכולם, וההשגות הרוחניות שלו ודאי גבוהות יותר משל כל בני דור המדבר, עם כל זה הוא יודע שעדיף לו להיכנס לארץ. המדרשים מדברים על זה שהוא מבקש להיכנס לארץ אפילו בתור ציפור - רק להיכנס. מפני שדווקא מפני שהוא במדרגה זו הוא יכול להבין את הערך של העולם החומרי, את המשמעות של עולם החומר, והוא מבין את העליונות שלו; וזו הטעות של דור המדבר.

זה נכון שהבעיה איננה פשוטה. זו איננה בעיה של הצדיק והרשע, הפושעים והטובים. דור המדבר הוא דור של אנשים

יושביה - כשאתם תגיעו לארץ ישראל זה לא יישאר, הרוחניות של המדבר לא תשאר לכם. ובזה אומרים חז"ל שהם צדקו מאה אחוז. הכניסה אל הארץ פירושה שינוי דרסטי בתוך המהות הרוחנית. הבעיה הזו היא קיימת כמובן גם היום, בכל דור זו אותה בעיה. האינטלקטואלים היהודים (יש כאלה) יש יותר בחוץ לארץ מאשר בארץ, וזה גם טבעי שיש שם יותר אינטלקטואלים. מפני שחוץ לארץ זה בעצם המקום של המדבר, ובשל זה הוא מגדל אינטלקטואלים יותר חריפים, יותר סטריליים, שיכולים ליצור הוויות. והם טוענים בצדק שהכניסה אל הארץ היא ארץ אוכלת יושביה. זה צד מסוים שהוא נכון, מה שאמרו המרגלים היה אמת. הם נעקרו מהעולם לא על שקר, אלא על אמת. הם דיברו מה שנקרא לשון הרע שהוא לא שקר אלא אמת - אמת שלא צריכים להגיד.

לעומת זאת, הסיכום הוא: אך באמת היו בטעות גדול, דעל ידי דיבור ומעשה דווקא נמשך גילוי אור אין סוף ברוך הוא ביתר שאת לאין קץ, כי נעוץ סופן בתחילתן. סוד האין סוף הוא דווקא בתוך העולם

הבחינה הזו? האם היא רוצה להלחם נגד המהות של רחל? אלא העניין, כי באמת צריכות להיות שתי הבחינות, מחשבה וגם דיבור ומעשה, דהא בלא הא לא סגי. = זה בלא זה - זה לא מספיק. זה שליעקב יש שתי נשים זה לא מקרה, אלא כך צריך להיות. הוא לא מציע פה פוליגמיה בפועל ממש - זה נושא לחוד, ששייך אולי למורמונים... אבל לגבי העניין הוא אומר שהעניין של מחשבה יחד עם דיבור ומעשה הם שניהם חלק מהעניין.

ועיין מה שכתוב במקום אחר בענין לויתן ושור הבר. מדובר שם על כך שאותה בעיה בעצמה מקבלת שוב צורה קוסמית, שבאחרית הימים יש מלחמה בין הלויתן ושור הבר. הצדיקים רואים איך שהלויתן ושור הבר נלחמים, ובסוף ממיתים אחד את השני. את הסעודה לצדיקים מכינים מהלויתן ושור הבר. ושם במאמר בספר ויקרא הוא מדבר על כך שהוא גם כן מבטא את עניין שתי הבחינות הנ"ל. הלויתן מבטא את הבחינה של המופשט, ושור הבר מבטא את החומר, והמאבק ביניהם זה הוויכוח בין הצדיקים. הוויכוח בין שתי השקפות הללו נמשך עד אחרית הימים, והוא לא מגיע לסיום שיוצר הכרעה; גם באחרית הימים אין הכרעה חד משמעית שתגיד: כך צריך לעשות, אלא למעשה ההכרעה היא שצריך לעשות את שניהם, יש מקום לשניהם - למרות שהם לא תמיד יכולים להיות באותו אדם, ובוודאי לא באותו זמן. כתוב שם שבחינת לויתן הוא לשון התקשרות, בחינת ביטול דנוני ימא, מדובר שם על העניין הזה שהלויתן הוא דג במים, שהוא עניין של

ומהות של אנשים שמדברים על העדפת הרוחני על הגשמי, העדפת המופשט על הקונקרטי. יש הרבה מאוד לדבר על העניין הזה, הרי זו לא טענה של מה בכך. ההעדפה הזאת זה עניין של ממשות פנימית ואמיתית מאוד. זה שאנחנו מכריעים לצד אחד, זו הכרעה - אבל הכרעה לא פשוטה, ובמובן מסוים היא הכרעה מסובכת יותר.

ועל פי זה יובן עוד עניין "ויאהב יעקב את רחל" דווקא, שהיא בחינת דיבור ומעשה, "כי שנאה לאה" - ההפך מכוונת דור המדבר. כמו שהוא אמר, רחל מבטאה את עולם הגשם - את הדיבור והמעשה. לאה היא העולם הרוחני. ויש צד מסוים ש"ויאהב יעקב את רחל כי שנאה לאה" - זו גם כן העדפה. זו העדפה שיש לה משמעות הלאה הלאה בתוך ההמשך של הדברים הללו.

הוא מסיים את העניין הזה בצד אחר. ואמנם צריך ביאור, מה שאמרה לאה: "הפעם ילווה אישי אליי" - דווקא. המאבק בין רחל ולאה מקבל עכשיו משמעות גם קוסמית וגם אנושית; הוא המאבק איפה הולך האדם, איפה הולך ה"אני". הוא הולך לעולם המחשבה או לעולם הדיבור, לעולם המחשבה או לעולם המעשה - זה המאבק בין רחל ולאה. לאה נאבקה על ידי כך שבכל פעם היא יוצרת יצירה חדשה; הנה ראובן, הנה שמעון, הנה לוי. "הפעם ילווה אישי אליי" - משמעו שהיא מושכת אותו אליה. דוודאי לא עלה על דעתה לאפוקי מבחינת דיבור ומעשה. האם היא רוצה להוציא מהבחינה הזו של דיבור ומעשה? היא רוצה לשבור את

כמו "הפעם ילווה" ולאה רצתה שיהיה העיקר על ידי בחינה זו, על דרך שאמרו בחסידים הראשונים שהיו שוהים תשע שעות בכל יום בתפילה, שהוא כעניין ביטול והתקשרות הנ"ל דמחשבה. ואימתי תורתן נעשית? אלא מתוך שחסידים הן, הרי רוב עסקם היה על דרך זו. ואמנם, יעקב ידע שזה אי אפשר רק לבני עלייה שהם מועטים, אבל כל ישראל עיקר רוב העסק הוא על ידי דיבור ומעשה, ולכן היה באוהל רחל עיקר קביעותו, שהוא בחינת דיבור ומעשה. ומכל מקום, צריך להיות גם כן מחשבה, שמזה נמשך ראייה ושמיעה לאסתכלא ביקרא דמלכא. וכל האומר "אין לי אלא תורה", אלא צריך להיות רצוא ושוב כי אז נעוץ סופן).

כעניין ביטול והתקשרות הנ"ל דמחשבה, מפני שזו המשמעות של תפילה. לפי זה חסידים הראשונים היו מוציאים את רוב הזמן שלהם בתפילה, זה התקשרות עם הקדוש ברוך הוא, זה "הפעם ילווה אישי אלי". וכמו שאומרים חז"ל, אימתי הייתה תורתן נעשית? אימתי הייתה מלאכתם נעשית? אם בן אדם מתפלל תשע שעות, מתי יש לו זמן ללמוד? מתי יש לו זמן לעבוד? והרי הוא צריך לעשות את שניהם. אלא עונים שם: מתוך שחסידים הן, הייתה תורתם משתמרת ומלאכתם מתברכת. מכל מקום, הרי רוב עסקם היה על דרך זו. זה היה אידיאל כזה, יש משהו שהוא חי, והחיים שלו הם בעצם חיים של דבקות. הוא מקדיש את השאריות של הזמן לעולם הדיבור - לדבר בדברי תורה, ולעולם המעשה - לעסוק בעבודה. ואפשר לבנות גם עולם כזה, יש אפשרות של עולם כזה שהוא בנוי כך שרוב רובו הוא עולם של מחשבה, וזה מה שלא רוצה לייצר, את האידאל הזה.

ואמנם, יעקב ידע שזה אי אפשר רק לבני עלייה שהם מועטים. סוג כזה של הוויה, של להיות תשע שעות בתפילה ואת שאר הזמן להקדיש לתורה ולעבודה, זה אפשרי

הביטול המושלם, כמו שהדג חי בתוך המים. הדג חי בתוך האלמנט שלו, וגם מבחינה הלכתית הוא בעצמו נחשב למים - לא רק ליצור של מים אלא למים בעצמו. הוא חלק ממה שנקרא האקו-סיסטם שלו; הוא לא כמו אחרים שהם טפילים עליו, אלא הוא חלק מההוויה שלו. כמו "הפעם ילווה אישי אלי" - שזהו הלוויתן בהיקף הגדול. ולאה רצתה שיהיה העיקר על ידי בחינה זו. השאלה היא לא את מי לבטל, האם לבטל את לאה. אלא השאלה הייתה בעצם מי היא האישה העיקרית, מי היא עקרת הבית. ולאה רוצה למשוך לצד של הקונטמפלציה, לצד של המחשבה, לצד של העולם המופשט, בזמן שרחל רוצה למשוך למטה אל העולם החומרי - וזה המאבק. כשלאה אומרת "הפעם ילווה אישי אלי" היא רוצה לקחת אותו לרוב הזמן, שיהיה אצלה רוב הזמן.

על דרך שאמרו בחסידים הראשונים שהיו שוהים תשע שעות בכל יום בתפילה. כתוב בגמרא (ברכות לב:): שחסידים הראשונים היו שוהים בתפילה תשע שעות; כל תפילה עם ההכנה לפני ואחרי היתה לוקחת שלוש שעות, אז הם היו מתפללים תשע שעות בכל יום. שהוא

להיות שאני מחליט רק על אחד העולמות, וכל מי שמחליט רק על אחד העולמות הוא מנתק משהו. **אלא צריך להיות רצוא ושוב** כל הזמן, והרצוא ושוב הוא בעצם בין העולם המופשט לעולם הדיבור, בין המחשבה לדיבור, בין העולם של ההפשטה הגדולה לעולם של ההגשמה המעשית; והרצוא והשוב הזה הוא בעצם העניין של תפקיד העולם, **כי אז נעוץ סופן בתחילתו**. מפני שרק אז יכול להיווצר הצירוף הזה של סופם בתחילתם. הקשר בין המעשה ומה שנמצא מעבר לכל הדברים - זה ההווה של האדם, אז הם מתקשרים לעניין אחד).

זה הסיכום להתייחסות בין שתי הבנות של לבן, מה יש בין רחל ללאה - אז למעשה הוא מסיים בכך שרחל ולאה הן שני עולמות, ששניהם במובן מסוים מתחרים על הבחירה של יעקב - יעקב האיש ויעקב כישראל במשך הדורות. בתחרות הזו שניהם במובן מסוים אופן של השלמה, אלא שכל אחד מהם הוא אופן אחר של השלמה. יש בחינת לאה ויש בחינת רחל, לאה היא בחינת המחשבה ורחל היא בחינה של עלמא דאתגליא - הדיבור והמעשה. ויעקב בעצם נמצא בין שתיהן, או על כל פנים כל אחת מהן רוצה בלעדיות, או רוצה אותו יותר מאשר האחרת. המעבר, המאבק, ההתייחסות, היא בין שתי אלה - בין לאה ורחל.

שני היחסים הם לא פשוטים. לאה היא אם הבנים, בתוך לאה יש את היצירה הגדולה. יותר מזה, מופיע במאמרים אחרים שבמובן מסוים מתוך לאה נוצרים בהיסטוריה מה שנשאר בעיקרו של דבר

רק אצל בני עלייה שהם יחידי סגולה שבכל דור, שהם יכולים באמת לבנות עולם שמרכזו יהיה עולם רוחני. **אבל כל ישראל, עיקר רוב העסק הוא על ידי דיבור ומעשה**. בשביל כלל ישראל, העולם שבו הם מגשימים את עצמם הוא העולם של הדיבור והמעשה. **ולכן, היה באוהל רחל עיקר קביעותו**; כמו שרש"י אומר, אוהל יעקב זה האוהל של רחל. עיקר קביעותו היה באוהל של רחל, ומפעם לפעם היה הולך ללאה. זה היה הפתרון של הבחינה שנקראת "ישראל סבא" שהוא הפרוטו-טיפוס של ההווה שלנו. ישראל סבא עשה את הבחירה, הוא בחר ברחל, הוא בחר להקדים את רחל ללאה במהות. הוא אומר שרחל היא עקרת הבית, הוא אומר שהוא חי אצל רחל. הוא נמצא גם אצל לאה, ולאה יכולה ליצור את היצירה שלה, את ששת הבנים שלה, את העולמות שלה, וזה נחוץ שיעקב יהיה עם לאה, אבל עיקר שהותו אצל רחל. **שהוא בחינת דיבור ומעשה**.

ומכל מקום, צריך להיות גם כן מחשבה, שמזה נמשך ראייה ושמיעה. מן המחשבה נמשכים ראייה ושמיעה, מזה באים "ראובן ושמעון". **לאסתכלא ביקרא דמלכא**. מעבר לבחינה של הדיבור והמעשה, יש את הבחינה של "אסתכלא ביקרא דמלכא" - זו המחשבה המופשטת, להביט בכבודו של המלך, להתייחס אל הקדוש ברוך הוא בעצמו במנותק מהעולם של הדיבור והמעשה.

וכל האומר אין לי אלא תורה, אפילו תורה אין לו. צריך שיהיה תורה ויהיה גמילות חסדים, יהיו מצוות. אין פתרון בו יכול

הפגישה של יוסף ויהודה; הבן של בנימין - שהוא אותו ענף - מופיע בתור בן מלך, והשני מבטא את ההמון, את הצד שכנגד, זו הפגישה שלהם. יחד עם כל זה, הסיכום של יהונתן הוא: אתה תהיה מלך ואני אהיה לך למשנה. ההכרעה הזו, הסיכום הזה, הוא סיכום שיהונתן עושה למעשה לכל העניין של יוסף מול יהודה. הוא למעשה טוען שיוסף הוא תופעה של פאר, אבל הוא לא תופעה של נצח. כמו שנאמר: הנצח זו ירושלים (ברכות נח).

הסיפור הזה הרי לא נגמר, הסיפור הזה בסופו של דבר מגיע כמעט לנקודת השיא שלו בעניין של משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. השניות של רחל ולאה, היא הולכת ומלווה לא רק את ההיסטוריה אלא את כל קווי המחשבה במשך הדורות. היא מלווה גם את מה שנשאר בעם ישראל, אפילו מבחינה של מוצא - מה שנשאר מעם ישראל זו תערובת של יהודה ובנימין, של בני רחל ובני לאה. גם כעת לא פתרנו את היחס הזה, אנחנו עדיין נמצאים בתערובת של בני רחל ובני לאה ושני הדברים הללו. ההיסטוריה לא פתרה את השאלה של ההעדפה בין רחל ולאה. אנחנו ממשיכים בשניות הזו עד היום. השניות של רחל ולאה נמשכת, אנחנו כולנו תערובות של הדבר הזה, וזה חלק ממה שהולך במשך הדורות עד משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, שהם הנקודה האחרונה שבה השניות הזו עדיין קיימת, השאלה לא נפתרת עד הסוף.

היו כאן הצדדים השונים של העניין הזה; מצד אחד העקרות של רחל, שבשבילה הולדה זה נס גמור, ובשביל לאה הולדה

המבנים הגדולים: תורה ומלכות. יש צד אחד שמופיע במאמר יפה מאוד שיש בו התדיינות בין דוד ויהונתן; דוד ויהונתן מבטאים בצד מסוים את אותו הדבר. בכמה מאמרים הוויכוח בין רחל ולאה מקבל צדדים לגמרי אחרים, אבל הוא נמשך ביחס בין יהודה ויוסף, והם שוב נפגשים ומתנגשים. הפגישה הזו היא לפעמים פגישה ידידותית כמו שמופיע למשל בזמן שמגיעים המרגלים, שמופיעים נציגים של שני שבטים שאומרים "טובה הארץ מאוד מאוד", והם הנציג של יהודה - כלב בן יפונה, והנציג של אפרים - יהושע בן נון. הם מופיעים יחד, והם מופיעים יחד בעוד פגישות שונות. לעומת זאת יש גם פגישות של איבה. הסמל לזה הוא עץ יוסף ועץ יהודה. אז יש פגישות של התנגשות, ויש פגישות של קרבה.

לפגישה של דוד ויהונתן אפשר לקרוא הפגישה של האידיאלים, של שתי הדמויות המושלמות של יהודה ושל יוסף. הם אנשים שצריכים להיות בערך בני אותו גיל, אותו עניין, הם נפגשים ויש ביניהם אהבה מאוד גדולה, משום שמצד מסוים הם משלימים אחד את השני, דוד ויהונתן משלימים אחד את השני. יש צד שבו נראה שיהונתן הוא דמות יותר שלמה מאשר דוד. דוד כאדם - כמו שמתואר בתנ"ך - הוא מלא חורים, יש כל מיני פגמות. לעומת זאת יהונתן הוא אחד הגיבורים הבודדים בכל התנ"ך שאין עליו שום דבר של גנאי. הוא מופיע כל הזמן בהוויה כמעט מושלמת. הם נפגשים, ובמובן מסוים הפגישה שלהם מזכירה את

ההיסטוריה - אמנם יעקב במשך חייו מעדיף להיות עם רחל, אבל בסופו של דבר כשהוא מת הוא קבור עם לאה, ויעקב עושה את זה בתודעה כשהוא קובע לעצמו איפה להיקבר, כך ששוב חוזר הפרדוקס הזה. ההכרעה היא לא הכרעה פשוטה, יש פה העדפה לצד אחד, והעדפה לצד אחד לא שוללת את הפתרון השני. אין פה דבר שהוא בא לשלילה; למעשה הסיכום שלו היה ששני הדברים הללו נשארים ונחוצים: מחשבה, דיבור ומעשה.

המשפט הזה שמופיע במגילת רות (ד, יא): "כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל" הוא בסופו של דבר הסיכום של הדורות. הוא מנסה להסביר מה הפנימיות של המאבק הזה, של המריבה הזו, עם הקנאה, היצירה, עם ההולדה והעקרות; איך שכל אלו מצטרפים בתוך מדרגה של עולם אחר.

היא דרך הטבע כמעט. זה היתרון של לאה, היתרון של לאה הוא היצירתיות שלה. הצד האחר הוא הבחירה המתמדת הזו ברחל במקום לאה, הבחירה בביטוי החומרי במקום בביטוי הרוחני הוא גם כן הכרעה; הבעייתיות הזאת חוזרת במשך הדורות, רחל ולאה שתיהן נאבקות, לא תמיד על יעקב אלא על "בית יעקב" - על ישראל. המאבק הזה נמשך. ההכרעה של יעקב היא בעצם ההכרעה של כל הדורות; למעשה, ההכרעה של ההיסטוריה חוזרת שוב ושוב, היא מכריעה לצד הזה של רחל. כלומר, הבחירה ברחל עם הבעיות שלה, על פני לאה עם המעלות שלה. הסיכום האחרון, ההצמדה האחרונה שקשורה לזה, היא שבסופו של דבר יש פה העדפה; "ויאהב את רחל", "כי שנאה לאה", "עתה יאהבני אישי" - כל הזמן המאבק הזה. בסופו של דבר המאבק הזה לא נגמר; אמנם יש פה העדפה, אבל אין פה סיכום שלם של העניין הזה. אפילו מבחינת

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: ₪ 2

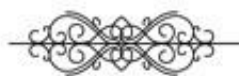

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

